

Peculiarities of Metaphor Functioning as a Means of Concept Verbalisation

Daria Boychuk

Department of theoretical and practical translation, Kherson
National Technical University, UKRAINE, Kherson,
Beryslavsky shosse, 24, E-mail: mmsouthcrux58@gmail.com

«Concept» and «metaphor» are basic notions of modern cognitive linguistics. However, they haven't been yet clear and formally defined.

Speaking about the metaphor, we mean exactly the language metaphor, not the literary one serving as an artistic means. By the language metaphor we understand a cognitive mechanism which a speaker sets in motion to interpret an idea or a phenomenon by means of language. According to G. Lakoff and M. Johnson, any natural language has metaphors, called cognitive or conceptual metaphors, that organize human perception and thinking.

Conceptual metaphor is a representation of some idea in terms of another one. The main function of the metaphor is a presentation of abstract (ideal) conceptions by means of conceptions of the material domain thereby explaining them and filling lacunae in the language conceptual system.

Metaphorization of reality is one of the ways of shaping a linguistic image of the world. Concepts common for many cultures beget groups of similar metaphors in different languages. The concept is the least substantial unit of verbal thinking, a mental formation to represent a fragment of human experience. Conceptual metaphors are language manifestations of a concept, its use in a language.

In my opinion, almost any concept can be represented as a system of metaphors which will express different characteristics of this concept in the briefest and fullest way. Conceptual metaphors can be considered to be time-verified, fixed by a long-lasting language use reflections of relations between different concepts, that once were created artificially for a verbal interpretation of one or another subject on the basis of known concepts.

Conceptual metaphors are an integral part of any natural language, they are inseparably linked with concepts present in this language. They extend limits of a concept by verbalizing its characteristics and describe interactions between different conceptual domains. Such metaphors are used constantly by all speakers of a language and sometimes are not even realized as being metaphors, they fix the meaning of a concept in a language and serve as its practical representation.

Особливості функціонування метафори як засобу вербалізації концепту

Дар'я Бойчук

Кафедра теорії і практики перекладу, Херсонський
національний технічний університет, УКРАЇНА,
м.Херсон, Бериславське шосе, 24,
E-mail: mmsouthcrux58@gmail.com

У статті розглядаються такі ключові поняття когнітивної лінгвістики як метафора, зокрема концептуальна, і концепт. Метою статті є встановлення взаємозв'язків між метафорою і концептом, а також ілюстрація їх основних проявів.

Ключові слова - мовна метафора, концептуальна метафора, концепт, метафора як концептуальна ознака.

I. Вступ

«Концепт» і «метафора» є базовими поняттями сучасної когнітивної лінгвістики. Однак, до цього часу вони не отримали чітких, формалізованих визначень – кожна лінгвістична школа трактує їх по-різному [6, 44-59]. Можливо, це пов'язано з тим, що зазначені явища є основними елементами вербального мислення людини і, якщо вони і піддаються певному теоретичному опису, вимагають при цьому використання інших, знов-таки метафоричних засобів.

Говорячи про «метафору», ми маємо на увазі саме мовну метафору, а не художню метафору як літературний засіб. Під мовною метафорою ми розуміємо мовленнєвий механізм, який мовець задіює для інтерпретації ідеї або явища засобами мови, готовий шаблон, що відтворюється мовцем майже несвідомо [1]. Художня метафора є результатом творчого пошуку і, зазвичай, має автора, прослідкувати ж походження мовної метафори, як правило, вже неможливо, вона є лексичною складовою мови, хоча колись була лише вдалим художнім прийомом [1].

II. Метафора і концепт

Згідно з теорією Дж. Лакоффа, у будь-якій мові наявні такі метафори, які впорядковують сприйняття і мислення людини – когнітивні або концептуальні метафори [5]. Концептуальна метафора являє собою представлення певної ідеї у термінах іншої, наприклад: *назріває конфлікт, прищепити любов до природи, посіяти розбрат* – у цих виразах ідеї виражаються в термінах, звичних для рослинництва. Подібні метафори поєднують дві чи більше концептуальні сфери, щоб найповніше виразити зміст. Зважаючи на те, що вони використовуються у мовленні постійно і не завжди усвідомлюються саме як метафори, можна припустити, що вони формують розумовий процес, ніби «автоматизують» мислення, викликаючи певний ланцюг асоціацій. Можна погодитися з думкою Н. Телія, що головними функціями метафори наразі є репрезентація абстрактних (ідеальних) понять за допомогою понять матеріальної сфери, а також їх пояснення та заповнення лакун у

концептуальній системі мови [8]. Також метафора надає можливість більш-менш чітко уявити складні для вербалізації об'єкти і стисло передати думки про них.

Аналіз концептуальних метафор вважається одним із засобів вивчення концепту. Внутрішню форму метафори як концептуальну ознаку можна розглядати як окремих спосіб представлення дійсності [2]. Метафора пронизує повсякденність, оскільки саме людське мислення метафоричне. Метафоризація дійсності є одним із шляхів формування мовної картини світу. Концепти, що є спільними для багатьох культур, у різних мовах породжують групи подібних метафор. К. Головенко наводить приклад універсальності метафоричних образів, порівнюючи метафори, що позначають концепти "віра", "мир" в українській мові, з подібними, що слугують для позначення тих самих концептів в англійській ("faith", "peace") [2].

Існує багато визначень концепту, які висвітлюють різні його аспекти. Ми вважаємо достатнім те, що концепт є найменшою змістовною одиницею вербального мислення [4], ментальним утвором, що є зображенням фрагменту людського досвіду [3]. Зазвичай, до певного концепту можна віднести групу пов'язаних із ним метафор. Візьмемо, у якості прикладу, концепт *душа* і такі метафори, як *глибини душі*, *душевна людина*, *усіма фібрами душі*. Надати цим метафорам буквально, неметафоричне пояснення складно, проте вони доступні для розуміння й сприйняття і мають певний зміст. Такі метафори ніби розширюють концепт, «подовжують радіус дії думки» [9;72]. Концептуальні метафори – мовні прояви концепту, його вживання у мовленні. На нашу думку, майже будь-який концепт можна представити як систему метафор, які, у свою чергу, будуть найбільш стисло і повно виражати різні характеристики цього концепту. Буквальні еквіваленти подібних метафор були б багатослівними і надто незручними у вжитку.

Концептуальні метафори можна розглядати як виврені часом, закріплені тривалим живим життям у мові відображення зв'язків між різними концептами, що були колиш створені штучно для вербальної інтерпретації того чи іншого предмета чи явища на основі відомих концептів. Наочною презентацією цього процесу можна вважати походження деяких слів у ієрогліфічних мовах, наприклад, у китайській. У середині XIX століття, коли мешканці Східної Азії познайомилися із новими предметами і явищами, звичними для західної культури, назви для них були створені на основі вже відомих об'єктів, так, наприклад, телефон був названий «електричною розмовою», танк – «бойовим візком», університет – «великою школою». Раніше, під час формування китайської писемності, написання деяких слів також розвивалося шляхом метафоризації, наприклад, символи «людина» і «дерево» поєднані у одному ієрогліфі, почали позначати слово «відпочинок», поєднані в одному символі зображення трьох возів – слово «гуркіт» [6].

ВИСНОВОК

Отже, ми вважаємо, що концептуальні метафори є невід'ємною складовою будь-якої природної мови і нерозривно пов'язані з наявними у ній концептами. Вони поширюють межі концепту, вербалізуючи його характеристики, описуючи взаємодію між різними концептуальними сферами. Подібні метафори вживаються постійно і іноді навіть не усвідомлюються як метафори, вони закріплюють значення концепту у мові і слугують формою його вербального вираження. Концептуальні метафори постають позначенням зв'язків між концептами, а також надають можливість не тільки відтворити шляхи впливу одного концепту на інший, а й виявити моменти творення нових концептів засобами тієї чи іншої природної мови.

Література

- [1] Вардзелашвили Ж. А. О двоякой сущности метафоры / Ж. А. Вардзелашвили [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://vjanetta.narod.ru/bakan4.html>
- [2] Головенко К. Концептуальна ознака внутрішньої форми метафори / К. Головенко // Наукові записки – Випуск 95 (1). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – С. 186-189.
- [3] Карасик В.И. Концепты-регулятивы / В.И. Карасик // Язык, сознание, коммуникация: Сб.статей / Отв. ред. В.В. Красных, А.И. Изотов. - Вып. 30. – М., 2005.
- [4] Кубрякова Е. С. Конепт / Е. С. Кубрякова // Краткий словарь когнитивных терминов – М., 1997.
- [5] Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живём / Дж. Лакофф, М. Джонсон. – М: «Едиториал УРСС», 2004. – 256 с.
- [6] Ланьков А. Прошлое, настоящее и будущее иероглифической письменности / А. Ланьков [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://if.russ.ru/issue/13/20030706_lan.html
- [7] Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: Учеб. Пособие / В. А. Маслова. – Минск ТетраСистемс, 2004. – 256 с.
- [8] Телия В. Н. Метафоризация и её роль в создании языковой картины мира / В. Н. Телия // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. – М., 1988. – С. 173 – 203.
- [9] Теория метафоры: Сборник: Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. / Вступ. ст. и сост. Н. Д. Арутюновой; Общ. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. — М.: Прогресс, 1990. – 512 с.